

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ДФ 116.081.2026
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Здобувач ступеня доктора філософії Сопільняк Валерій Юрійович, 1978 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 1999 році Національну академію внутрішніх справ України, де здобув повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство».

З 2022 року навчається в аспірантурі Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (4-й рік навчання, денна форма, контракт), успішно виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право» підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 116.081.2026, утворена наказом ректора Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України, м. Одеса від «24» червня 2026 року № 53/ОД, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради Тетяна СТЕПАНОВОЇ – доктора юридичних наук, професора, завідувачки кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензентів:

1. Суліко ПІЛЮК – кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

2. Владлени БОРЩЕНКО – кандидата юридичних наук, доцента кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Офіційних опонентів:

1. Оксани ЩЕРБАНЮК – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

2. Надії ГОРОБЕЦЬ – доктора філософії з права, старшої викладачки кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННІ права Сумського державного університету

на засіданні «05» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право СОПІЛЬНЯКУ Валерію на підставі публічного захисту дисертації «Теоретико-методологічні та прикладні засади застосування практики ЄСПЛ у рішеннях національних судів» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова МОН України, місто Одеса.

Науковий керівник: Анжела ЛЕВЕНЕЦЬ – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного українською мовою. У дисертації містяться нові науково-обґрунтовані результати дослідження та сформульовано методологічні підходи до застосування практики ЄСПЛ як джерела права у національному правосудді. Особливістю такого дослідження є те, що на відміну від попередніх, зосереджених переважно на окремих сферах суспільних відносин, робота базується на міжгалузевому підході, що дозволяє виробити загальні методологічні та практичні правила застосування прецедентів ЄСПЛ у судовій діяльності.

Вперше: обґрунтовано поняття «екзегетичної діяльності» Європейського суду з прав людини шляхом визначення її як виду правозастосовної діяльності, що поєднує інтерпретацію, конкретизацію та еволюційне переосмислення положень Конвенції та має наслідком «виведення» конкретних норм із загальних положень Конвенції, здійснених із врахуванням обставин справи та адаптації конвенційного права до сучасних умов; запропоновано авторську періодизацію застосування практики ЄСПЛ судами України, що включає три етапи: 1) етап формального ознайомлення суддів з Конвенцією та практикою ЄСПЛ (1997–2006 роки), який характеризувався мінімальним застосуванням цих джерел при здійсненні правосуддя, 2) дискурсивний етап (2006–2017 роки), протягом якого відбувалось поступове збільшення кількості випадків застосування практики ЄСПЛ з одночасним формуванням підходів до системності такого застосування, 3) етап так званого «імітаційного європеїзму» (2017 і дотепер), який характеризується істотним зростанням посилань на практику ЄСПЛ у національних судових рішеннях, проте таке збільшення не призводить автоматично до покращення їх якості; обґрунтовано методiku застосування практики ЄСПЛ у діяльності судді як структуровану послідовність дій, що охоплює правову ідентифікацію спору та формулювання правової проблеми, аналіз фактичних обставин справи, визначення релевантних рішень ЄСПЛ, їх співставлення з обставинами конкретної справи та аргументоване відтворення їх *ratio decidendi* у мотивувальній частині судового рішення; запропоновано методологічний принцип «концентрованої релевантності» як орієнтира застосування практики ЄСПЛ національними судами, що полягає у відборі, інтерпретації та відтворенні у мотивуванні лише тих правових висновків (*ratio decidendi*) і пов'язаних із ними стандартів, які є необхідними й достатніми для вирішення конкретної правової проблеми; зміст цього принципу розкривається через узгоджене поєднання предметної, функціональної та системної релевантності застосовуваних прецедентів; аргументовано доцільність внесення змін до процесуального законодавства та закріплення положень щодо обґрунтованого застосування рішень ЄСПЛ у національних судових актах із обов'язковим мотивуванням такого застосування (або відмовою від застосування, якщо на ньому наполягали сторони) із визначенням обов'язку судів вищих інстанцій кожного разу перевіряти релевантність застосування практики ЄСПЛ нижчестоящим судом у випадку такого застосування.

Удосконалено положення щодо: місця Конвенції у правовій системі України, у тому аспекті, що її пріоритет щодо національних законів обумовлюється не лише формальними ієрархічними ознаками, а комплексом факторів, які включають міжнародно-правові зобов'язання держави, положення національного законодавства та особливий механізм формування змісту Конвенції через практику Європейського Суду з прав людини; розмежування понять «джерело права» і «форма права», виходячи з того, що джерело права відображає витoki та змістове підґрунтя правового регулювання, тоді як форма права є способом зовнішнього закріплення правових норм; на цій основі уточнено підхід до сприйняття практики ЄСПЛ як джерела права, значення якої полягає не лише у формальному визнанні її у національному правопорядку, але й у її впливі на формування національних правових стандартів; теоретичного визначення релевантності застосування практики ЄСПЛ у частині її розуміння як ступеню змістової та смислової (сутісної) спорідненості між правовим стандартом, сформульованим ЄСПЛ, та предметом національного судового розгляду, що зумовлює доцільність і обґрунтованість його застосування.

Набули подальшого розвитку положення щодо: ролі національних судів у системі європейського конвенційного механізму захисту прав людини, в частині їх визнання не як другорядного елементу по відношенню до ЄСПЛ, а як первинних гарантів прав і свобод людини, від діяльності яких залежить ефективність функціонування всієї системи; поняття «правові стандарти ЄСПЛ» у частині уточнення їх ролі у національному правозастосуванні, що полягає у поєднанні їх функції як мінімальних гарантій захисту прав людини з їх здатністю до еволюційного розвитку, який забезпечується через практику ЄСПЛ та має прояв у конкретизації змісту відповідних стандартів залежно від контексту їх застосування; застосування формули «*mutatis mutandis*» у національному правозастосуванні, шляхом уточнення її значення як способу використання правових стандартів ЄСПЛ у випадках відсутності прецеденту, що відповідає критеріям концентрованої релевантності, за умови, що такі стандарти мають універсальний характер і можуть бути застосовані до ширшого кола правовідносин без втрати їх змісту; використання цифрових технологій та штучного інтелекту у застосуванні практики ЄСПЛ як інструменту зниження випадковості та підвищення керованості процесу відбору та аналізу прецедентної практики, який функціонує в межах алгоритму концентрованої релевантності та не підміняє суддівське тлумачення, а забезпечує його інформаційну підтримку.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, є достовірними, аргументованими та належним чином обґрунтованими. Наукові результати, представлені в роботі, є особистим теоретичним і практичним внеском здобувача. З аналізу змісту тексту дисертаційної роботи варто зробити висновок про відсутність ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаної дисертантом роботи.

Авторські висновки та пропозиції, обґрунтовані у дисертації, можуть бути використані у науково-дослідницькій сфері, правотворчості,

правозастосовній, міжнародно-експертній сферах, а також в освітньому процесі. Дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та оформлена згідно з вимогами наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Здобувач має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 3 – статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 5 – тез доповідей в збірниках матеріалів наукових конференцій:

1) Сопільняк В. Обґрунтованість та вмотивованість судового рішення в аспекті права на справедливий суд. *Наукові перспективи. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»*. 2023. № 11(41). С.1039-1052. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11\(41\)-1039-1052](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-11(41)-1039-1052)

2) Сопільняк В. Удосконалення нормативно-правових засад застосування у цивільному судочинстві України Європейської Конвенції з прав людини і практики ЄСПЛ як джерел права. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Правознавство. Науковий журнал*. 2025. Т. 27, Випуск 1 (40). С. 56-63. [https://doi.org/10.32782/2304-1587/2025-27-1\(40\)-9](https://doi.org/10.32782/2304-1587/2025-27-1(40)-9)

3) Сопільняк В. Застосування судами Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року та практики ЄСПЛ як джерел права: періодизація етапів та сучасний стан. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»*. 2025. Випуск № 11(52). С.335-349. [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11\(52\)-335-349](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-11(52)-335-349)

4) Сопільняк В. Право людини на справедливий суд в контексті двох світоглядів. *Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. П'яті юридичні читання : збірник тез доповідей Міжнародної щорічної дистанційної наукової конференції (28 жовтня 2022 р., м. Одеса) / За заг. ред. Т. В. Степанової, О. А. Чувакова; уклад. С. В. Пілюк, О. В. Нарожна. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2022. С.81-87;*

5) Сопільняк В. Відвід судді: упереджена неупередженість : *Матеріали 78-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (22–24 листопада 2023 р., м. Одеса)/ відп. ред. О. В. Побережець; ред. кол.: Є. І. Масленніков, А. Л. Святошнюк та ін. Одеса: Олді+, 2023. С. 84-89;*

6) Сопільняк В. Захист права власності у практиці ЄСПЛ в умовах війни в Україні. *Організаційно-правові засади забезпечення сталого розвитку в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 квітня 2025 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг, 2025. С.164-168;*

7) Сопільняк В. Роль національних судів у забезпеченні верховенства права в публічному управлінні: аналіз через призму практики ЄСПЛ. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*: збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (16 травня 2025 р., м. Хмельницький). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2025. С.356-358.

8) Сопільняк В. Ю., Левенець А.В. Концентрована релевантність як методологічна вимога застосування практики ЄСПЛ у національному судовому рішенні. *Collection of Scientific Papers with Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference. International Scientific Unity* (February 18-20, 2026, Luxembourg). Luxembourg, 2026. С.204-209.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Рецензент Пілюк Суліко Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна.

Висловлені рецензентом зауваження:

1) Потребує конкретизації авторське бачення правової природи рішення ЄСПЛ як джерела права. Досліджуючи відповідне питання на підставі численних доктринальних підходів, автор зазначає у висновках до першого розділу роботи, що «рішення Суду мають подвійну природу – екзегетичну та прецедентну, що має прояв в глибокому, концептуальному осмисленні положень Конвенції як «живого інструменту» та в одночасному формуванні правових позицій, обов'язкових для національних судів у їх правозастосовній практиці» (с.99). Поряд із цим ним також зазначається, що «рішення ЄСПЛ слід розглядати як джерело права *sui generis*, яке займає своє особливе місце між класичним нормативним актом та судовим прецедентом. Юридична природа таких рішень виявляється у поєднанні доктринальної, інтерпретаційної, нормативної та казуальної складових, що є характерним для цього інституту міжнародного права» (с.99). З тексту роботи вбачаються й інші твердження автора у цьому контексті, зокрема: «у практиці ЄСПЛ відсутня доктрина формально обов'язкового прецеденту. Суд не вважає себе юридично пов'язаним попередніми екзегетичними роз'ясненнями Конвенції та не апелює до концепції *stare decisis*» (с.69). Враховуючи вищезазначене, а також відсутність в експертному середовищі єдиного розуміння цього явища, автору було б доцільним надати власну несутеречливу характеристику рішення ЄСПЛ як джерела права.

2) Автор послідовно обґрунтовує положення щодо пріоритетної ролі національних судів у європейському конвенційному механізмі захисту прав людини (с.110-114). Слід погодитись з твердженням автора, що особливу роль у цьому процесі відіграють суди першої та апеляційної інстанцій, адже вони розглядають переважно більшість справ, що безпосередньо стосуються захисту

прав громадян, і формують основний масив судової практики. У подальшому зі змісту роботи вбачається, що основними причинами труднощів у застосуванні Конвенції та практики ЄСПЛ для цих судів автор вважає кадровий дефіцит та низький рівень правової культури (с.113-114), проте не йде далі та не пропонує варіанти вирішення вказаних проблем. Якщо проблема кадрового дефіциту суддівських кадрів має більш зовнішній характер та може бути поступово вирішена через активізацію роботи відповідних структур, то проблема низького рівня правової культури є складнішою і вимагає комплексних заходів. Було б доцільним при захисті дисертації сформулювати авторське бачення вирішення вказаної проблеми.

Рецензент Борщенко Владлена Валеріївна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1) Автором було вперше запропоновано методологічний принцип «концентрованої релевантності» як орієнтира застосування практики ЄСПЛ національними судами, що полягає у відборі, інтерпретації та відтворенні у мотивуванні лише тих правових висновків (*ratio decidendi*) і пов'язаних із ними стандартів, які є необхідними й достатніми для вирішення конкретної правової проблеми. Цей принцип він розкриває через узгоджене поєднання предметної, функціональної та системної релевантності застосовуваних прецедентів. Проте тема релевантності практики ЄСПЛ не є новою для вітчизняної науки. У зв'язку з цим виникає необхідність додаткової аргументації, у чому саме полягає якісна відмінність запропонованого автором методологічного принципу від вже висвітлених у юридичній доктрині підходів до оцінки релевантності прецедентного права ЄСПЛ та які саме нові можливості додає тріада «предметної, функціональної та системної релевантності» порівняно з існуючими напрацюваннями вітчизняних та зарубіжних фахівців?

2) Також автором вперше було обґрунтовано поняття «екзегетичної діяльності» Європейського суду з прав людини шляхом визначення її як виду правозастосовної діяльності, що поєднує інтерпретацію, конкретизацію та еволюційне переосмислення положень Конвенції та має наслідком «виведення» конкретних норм із загальних положень Конвенції, здійснених із врахуванням обставин справи та адаптації конвенційного права до сучасних умов. Ця позиція автора потребує конкретизації, оскільки ключовим з наведеного поняття є положення щодо «виведення» нових норм, внаслідок чого можна дійти логічного висновку про те, що ЄСПЛ за такою концепцією перетворюється на орган нормотворчого характеру. У наявних на сьогодні численних теоретичних дослідженнях, так само як і у самих рішеннях ЄСПЛ підкреслюється, що він не створює нове право та не покладає на держави-члени Ради Європи нові обов'язки, а лише тлумачить норми Конвенції на основі принципу «живого організму». Тому доцільно було б визначити авторську концепцію щодо розмежування «виведення нових норм» у практиці ЄСПЛ від нормотворчої діяльності, яка не є притаманною для органів судової влади.

Щербанюк Оксана Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. Одним із центральних положень наукової новизни є поняття екзегетичної діяльності Європейського Суду з прав людини. На с.с.65-67 дисертації автор визначає її як текстоцентричну діяльність, що охоплює тлумачення, інтерпретацію, конкретизацію та еволюційне переосмислення положень Конвенції. При цьому екзегетична діяльність відмежовується від герменевтики та спрямовується не лише на осмислення тексту, але й на формування нормативного змісту правових положень. Запропонований підхід становить науковий інтерес, однак потребує чіткішого визначення необхідних і достатніх ознак екзегетичної діяльності. Зокрема, дискусійним залишається питання, за яким критерієм вона відмежовується від сукупності вже відомих способів і принципів юридичного тлумачення – телеологічного, еволюційного, системного, контекстуального та аксіологічного. У роботі докладно наведено, які інтелектуальні операції охоплює екзегетична діяльність, проте менш виразно показано, яка саме нова якість виникає внаслідок їх об'єднання в окрему теоретичну категорію. Додаткового пояснення потребує і межа між «формуванням нормативного змісту», про яке зазначає здобувач, та судовою правотворчістю. Якщо в результаті екзегетичної діяльності відбувається «виведення» конкретних норм із загальних положень Конвенції, доцільно уточнити, за якими ознаками цей процес залишається тлумаченням і конкретизацією, а не перетворюється на створення нової правової норми.

2. На с.72 дисертації автор доходить висновку, що незалежно від держави-відповідача *ratio decidendi* рішень ЄСПЛ є обов'язковими прецедентами у правовій системі України, які мають вищу юридичну силу порівняно з національним законодавством. Аналогічні положення відображено у висновках до першого розділу та загальних висновках роботи. Ця позиція є послідовною в межах авторської концепції, однак потребує додаткового обґрунтування. Стаття 46 Конвенції безпосередньо встановлює обов'язок держави виконувати остаточне рішення у справі, в якій вона є стороною. Натомість рішення у справах проти інших держав мають інтерпретаційний авторитет – *res interpretata* – і визначають спосіб розуміння положень Конвенції, який повинен враховуватися державами для запобігання аналогічним порушенням. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше розмежувати обов'язковість остаточного рішення для держави-відповідача та інтерпретаційний авторитет рішень проти інших держав. Яким чином, на думку автора, може бути реалізовано обов'язок національного суду застосовувати релевантний конвенційний стандарт, враховуючи різні правові системи та особливості національних законодавств країн-членів Ради Європи?

3. Одна з пропозицій автора полягає у необхідності внесення змін до процесуального законодавства та закріплення обов'язку судів вказувати мотиви застосування (або відмови від застосування) практики ЄСПЛ, а також

покладення на суди вищих інстанцій обов'язку «кожного разу перевіряти релевантність» такого застосування. На наш погляд, таке застереження виглядає законодавчо надлишковим (дублюючим). Потребує додаткового обґрунтування доцільність внесення відповідних змін, враховуючи, що наявні процесуальні кодекси України вже містять принципи обґрунтованості, вмотивованості та законності судового рішення, а також вимоги щодо оцінки всіх аргументів учасників справи (зокрема, й покликань на прецедентну практику ЄСПЛ).

4. На с.188-191 дисертації здобувач аналізує класичні підходи до визначення *ratio decidendi*, зокрема тест Вембо, методи Гелсбері та Гудхарта, а також встановлення нормативного ядра попереднього рішення через його відтворення у наступній практиці, що було запропоновано С. Шевчуком. Використання цих підходів є виправданим для розкриття загальної природи судового прецеденту. Водночас їх перенесення на практику ЄСПЛ потребує додаткової аргументації. Сам автор правильно зазначає, що Європейський Суд з прав людини формально не відокремлює *ratio decidendi* від *obiter dictum*, а структура його аргументації відрізняється від структури рішень судів загального права. Правовий стандарт ЄСПЛ нерідко формується не як одне правило, а як багаторівневий тест, що включає загальні принципи, критерії оцінки, межі свободи розсуду, процесуальні вимоги та застосування відповідних елементів до фактів справи. У деяких рішеннях результат ґрунтується на декількох взаємопов'язаних підставах. В інших нормативний зміст певного стандарту остаточно встановлюється лише через послідовний ряд справ. Окремі думки суддів також можуть впливати на подальший розвиток відповідної доктринальної лінії, хоча самі по собі не становлять позицію Суду. За таких умов доцільно було б чіткіше визначити, як встановлюється *ratio decidendi* у рішенні, що містить декілька самостійних підстав та яким чином відмежовується загальний конвенційний принцип від конкретного тесту і його застосування до фактів. У цьому контексті також було корисним почути думку автора, яке значення мають пізніші рішення, що звужують, розширюють або уточнюють первинно сформульований стандарт.

Горобець Надія Сергіївна – доктор філософії з права, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки ННІ права Сумського державного університету. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. Дисертант визначає мету роботи через категорію «дослідження» (с. 18). Такий підхід має право на існування в науковій практиці й не є методологічною помилкою, проте більш точним видається формулювання мети через результативні категорії – «обґрунтування», «визначення», «розроблення» тощо, які повніше відображають кінцевий науковий результат. Такий результат у роботі безумовно наявний, однак його формулювання через категорію процесу дещо применшує це досягнення на рівні мети.

2. Пропонуючи авторську періодизацію застосування практики ЄСПЛ судами України, здобувач виокремлює третій, сучасний етап і дає йому

визначення «імітаційного європеїзму» (з 2017 року і дотепер) (с. 115), підкреслюючи як основний недолік даного етапу той факт, що стрімке зростання звернень до практики ЄСПЛ національними судами не призвело до її якісного застосування. Вказана позиція автора потребує конкретизації, оскільки він не виокремлює чинники, які призвели до істотного збільшення кількості посилань на Конвенцію та практику ЄСПЛ судами України у певний період судово-процесуальних реформ, а отже виникає питання, які механізми можуть бути задіяні для подолання відповідної проблеми та переходу від кількості до якості застосовуваних прецедентів у національних судових рішеннях.

3. Запропонований здобувачем методологічний принцип «концентрованої релевантності» як орієнтира для національних судів (с. 168) заслуговує на позитивну оцінку, оскільки спрямований на подолання хаотичного та неконкретизованого цитування практики ЄСПЛ. Водночас доцільність застосування окремих елементів цього принципу, зокрема «системної релевантності», вимагає додаткового обґрунтування. Як слушно відзначається у науковій доктрині та безпосередньо у дослідженнях прецедентного права, кожне рішення ЄСПЛ ухвалюється в контексті конкретних обставин та формується з урахуванням унікального фактичного складу та національного контексту конкретної держави-відповідача. У зв'язку з цим постає питання: якщо прецедент ЄСПЛ за своєю природою завжди прив'язаний до індивідуальних обставин справи, то за якими критеріями національний суд має визначати саме «системну релевантність» окремого рішення або правової позиції?

4. У роботі послідовно відстоюється авторська концепція щодо необхідності запровадження уніфікованої методики застосування практики ЄСПЛ у національних судових рішеннях, завдяки якій, на думку здобувача, буде вирішена проблема декларативного або формального її застосування. Проте враховуючи цілу низку особливостей окремих видів судового процесу, починаючи з їх основоположних принципів, таких як: диспозитивність та обмеженість розгляду справи вимогами сторін у цивільному та господарському процесі; презумпція невинуватості, стандарт доказування та обов'язок суду забезпечити фундаментальні гарантії незалежно від позиції захисту – у кримінальному; активна перевірка законності й пропорційності дій суб'єкта владних повноважень – в адміністративному, цей підхід автора доцільно було б додатково обґрунтувати. Наскільки універсальною, з його точки зору, може бути відповідна методика та яким чином у ній мають враховуватись особливості окремих видів національного судочинства?

5. Дискусійним є положення, в якому автор вважає за доцільне використання цифрових технологій та штучного інтелекту у застосуванні практики ЄСПЛ як інструменту зниження випадковості та підвищення керованості процесу відбору та аналізу прецедентної практики, який функціонує в межах алгоритму концентрованої релевантності та не підміняє суддівське тлумачення, а забезпечує його інформаційну підтримку. Зведення функціоналу цифрових технологій лише до «допоміжної функції» та

«інформаційної підтримки» (с. 209) вважаємо дещо звуженим, оскільки сучасний стан розвитку окремих платформ дозволяє стверджувати, що використання ШІ спроможне здійснювати не просто первинний фільтр за ключовими словами, а глибокий порівняльний аналіз правових контекстів (fact-matching). Було б доцільним також додатково обґрунтувати, як саме запропонований автором алгоритм запобігає ризику «цифрової вибіркової», коли інструмент ШІ пропонує судді лише найчастіше цитовані рішення, відсікаючи нові або менш відомі, проте потенційно релевантні прецеденти ЄСПЛ?

Голова Степанова Тетяна Валеріївна – доктор юридичних наук, професор, завідувачка кафедри конституційного права та правосуддя Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна, без зауважень.

Здобувач надав обґрунтовані відповіді на висловлені зауваження опонентів і рецензентів, а також на інші запитання та показав високий науковий рівень в ході дискусії. Зазначені зауваження не впливають на основні наукові висновки та загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Результати відкритого голосування:

Подано голосів – п'ять,

«За» – 5 (п'ять) членів ради;

«Проти» – немає;

«Утримались» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 116.081.2026 Одеського національного університету імені І. І. Мечникова присуджує Сопільняку Валерію Юрійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Тетяна СТЕПАНОВА

05.09.2026 р.

*Підпис голови разової спеціалізованої
вченої ради Тетяни Степанової
завідуючо. Протокол І. Воронцової*

